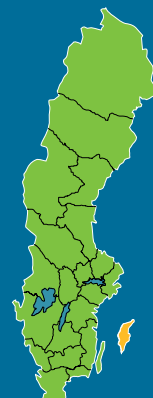

Arbetsmarknadsutsikterna våren 2017 GOTLANDS LÄN

Prognos för arbetsmarknaden 2017-2018

Text: Jim Enström, 010-487 26 40
Arbetsförmedlingen, Analysavdelningen

Eftertryck tillåtet med angivande av källa
Arbetsförmedlingen 2017-06-13

Innehåll

Sammanfattning	4
Utmaningar på länets arbetsmarknad	5
Konjunkturläget i Gotlands län	6
Prognos över sysselsättning och arbetslöshet	9
Näringsgrenar	13
Byggverksamhet	13
Industri	14
Privata tjänster	15
Jord- och skogsbruk.....	17
Offentliga tjänster.....	18
Utbildning.....	19
Vård och omsorg.....	19
Matchningsläget på arbetsmarknaden	20
Befolkning och arbetskraft	23
Inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen	25
Arbetslöshetens utveckling	25
Arbetslöshetens sammansättning	25
Utmaningar på länets arbetsmarknad	32
Bilagor	33
Bilaga 1. Metod och urval	33
Bilaga 2. Definitioner	35

Sammanfattning

Fortsatt stark svensk konjunktur får internationellt stöd

Sedan årsskiftet syns allt fler ljusglimtar i den globala ekonomin. Flertalet globala framåtblickande indikatorer har stärkts och världshandeln har återfått styrka efter en svag utveckling under hösten i fjol. Efter en utdragen period av relativt svag tillväxt i världsekonomin har således utsikterna för den globala tillväxten förbättrats. Efter att ha ökat med för världsekonomin relativt svaga 3,1 procent 2016 bedömer vi att tillväxttakten i den globala ekonomin förstärks successivt under vår prognosperiod åren 2017 och 2018. Efter att aktiviteten i den svenska ekonomin steg med 3,2 procent under 2016 bromsade tillväxten in något under första kvartalet i år. Vi väntar oss dock att tillväxten tar förnyad fart från och med andra kvartalet i år för att sedan fortsätta att utvecklas i god takt under resten av vår prognosperiod. Konjunkturläget fortsätter således att förstärkas och är därmed fortsatt mycket starkt.

Bakom dessa bedömningar ligger bland annat det fortsatt starka stämmningsläget hos såväl företagen i Arbetsförmedlingens intervjuundersökning som hos hushållen. Parallellt blir även den successiva förstärkningen i den globala ekonomin – och därmed exporten – en allt viktigare drivkraft för utvecklingen. Dessutom är behoven av ytterligare bygginvesteringar fortsatt stort i hela landet. Mot denna bakgrund räknar vi med att BNP stiger i god takt även under 2017 och 2018.

Efterfrågan på varor och tjänster

I vår arbetsgivarundersökning ser vi tydligt att efterfrågan på de gotländska företagens varor och tjänster stärkts betydligt, både jämfört med höstprognosen men framförallt jämfört med vårprognosen 2016. För det kommande halvåret bedömer företagen att efterfrågan kommer att bli starkare än normalt. Bedömningarna om ett starkt 2017 stöds också av en stark jobbtillväxt i bygg och i privata tjänster däremot blir det några färre anställda inom stat och kommun. I backspeglarna ser vi en relativt stark efterfrågan för vinterhalvåret. Efterfrågan går alltid ner under vintern och särskilt sakt i relation till en mycket stark sommar, men egentligen är det bara branscherna hotell- och restaurang, transport samt finansiell verksamhet som haft en försämrad efterfrågan. De andra branscherna har haft en ökad efterfrågan trots lågsäsong, särskilt bygg och industri sticker ut här.

Fler lediga jobb på ön

Genom stärkt ekonomi, ny- och återetableringar, jobbpaket och en allmänt god efterfrågan växer den gotländska arbetsmarknaden. Antalet sysselsatta gotlänningar kommer att öka något under 2017-2018. Bristen på arbetskraft är generellt låg men har det högsta bristvärdet på fem år. Flera gotländska arbetsgivare, både privata och offentliga, har dock problem att hitta den kompetens deras verksamhet behöver, till exempel är

socialsekreterare, förskollärare, ingenjörer och kockar svårrekryterade. Brist på arbetskraft kan vara förödande för både företagen och för Gotland genom att tillväxt och sysselsättning hämmas. Inom offentliga verksamheter kan en sådan arbetskraftsbrist försämra tillgången på välfärdstjänster. I slutändan kan det även innebära sämre lönsamhet och lägre sysselsättning hos de gotländska företagen och verksamheterna. Arbetsförmedlingen bedömer att sysselsättningen på ön ökar med knappt 350 personer under prognosperioden. Detta motsvarar en sysselsättningsökning på 0,8 procent för 2017 och 0,5 procent för 2018. Antalet sysselsatta blir då cirka 25 550.

Befolkningen på Gotland bedöms öka över tid enligt den senaste befolkningsprognosen från SCB. Det aktuella konjunkturläget i kombination med ett visst ökat inflöde i arbetskraften är positivt för den gotländska arbetsmarknaden. Under 2017 och 2018 bedömer vi att arbetskraften ökar med knappt 200 personer.

Arbetslösheten har stora säsongsvariationer på Gotland. Sett över några år så nådde arbetslösheten sin hittills lägsta nivå under sommaren 2008. Därefter ökade arbetslösheten till dess att den kulminerade under 2012. Därefter har arbetslösheten stadigt minskat, månad för månad, fram till första kvartalet 2017. Arbetslösheten väntas fortsätta sjunka under 2017 men i en något lägre takt. Vår bedömning är att antalet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd har minskat med drygt 100 personer till knappt 1 700 till slutet av året, motsvarande en relativ arbetslöshet på 6,0 procent. Till slutet av 2018 beräknar vi att arbetslösheten har ökat till cirka 1 800 personer och en relativ arbetslöshet på 6,3 procent.

Utmaningar på länets arbetsmarknad

Även om framtidstron har stärkts hos många av de gotländska företagen är utmaningarna på den gotländska arbetsmarknaden desamma som i höstas:

- Allt fler arbetssökande har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden.
- Företagen har svårigheter att hitta efterfrågad kompetens.
- Generationsväxlingen ökar rekryteringsproblemen ytterligare.
- Matchningsläget försvåras av att en ökad andel av de arbetslösa saknar den kompetens som efterfrågas.
- Att lyckas behålla och attrahera de människor som den gotländska arbetsmarknaden behöver.
- Att lyckas behålla nyanlända på ön och korta deras väg till arbete.

Konjunkturläget i Gotlands län

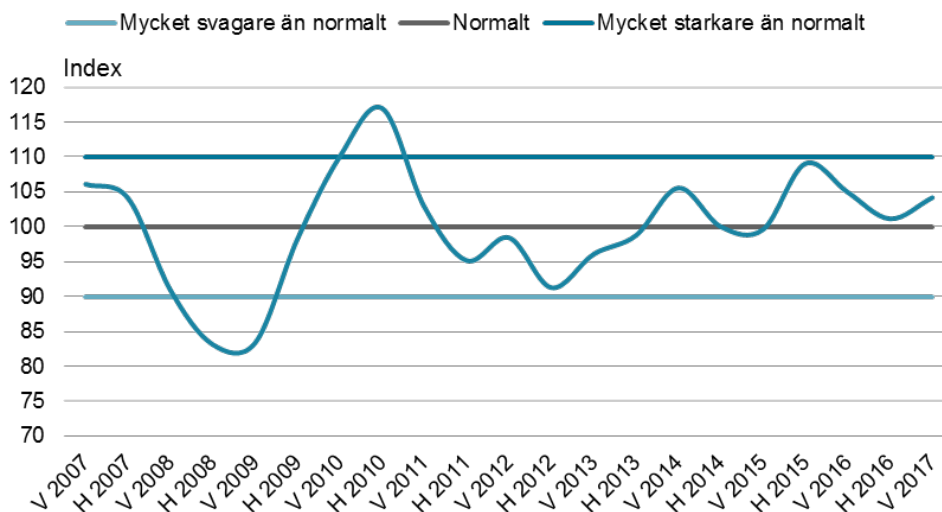
Arbetsförmedlingen bedömer att det gotländska näringslivet stärks ytterligare under 2017-2018 och att antalet sysselsatta i åldrarna 16-64 ökar. Sysselsättningen kommer att öka mest inom privat vård och omsorg, byggverksamhet samt information och kommunikation. Företagen inom det privata näringslivet bedömer att efterfrågan på deras varor och tjänster ökar jämfört med hösten 2016 men minskar något jämfört med förra sommaren. Nivån är dock över det historiska genomsnittet samtidigt som 35 procent av de offentliga verksamheterna bedömer att efterfrågan på deras tjänster kommer att öka under 2017.

Att det går bra för Gotland syns tydligt när det gäller jobbtillväxten – både privat- och offentlig sektor har växt sedan förra året. Även inför 2017-2018 ser vi en god jobbtillväxt inom privat sektor medan offentlig sektor flaggar för ett oförändrat antal anställda eller möjligen en svag minskning. Den enda förvaltning som tydligt redovisar ett ökat behov är vuxenutbildningen. Flest nya jobb inom det privata näringslivet bedöms komma inom vård och omsorg samt byggverksamhet. När det gäller den offentliga verksamheten finns dock alltid en osäkerhet kring vilka effekter regional budget och statliga stöd kan få på sysselsättningen. Den offentliga verksamheten är stor och har tydliga rekryteringsbehov. Till exempel har vården för avsikt att ersätta hyrpersonal med vanliga anställda, dels fortsätta ersättningsrekryteringar vid vakanser och pensionsavgångar.

Fler jobb och en ökad efterfrågan

Bedömningen av sysselsättningsutvecklingen har skiftat de senaste åren som en följd av en mycket osäker omvärldskonjunktur. I höstens prognos förutsåg vi en något starkare sysselsättningsutveckling för 2017 jämfört med vad vi i vårens prognos bedömer att utfallet blir. Till stor del beror detta på att arbetsgivarna inte hittar den kompetens de söker bland de arbetssökande. Bedömningarna för 2018 är positiva men något lägre än för 2017. Det gotländska näringslivet har tydliga rekryteringsbehov – den stora utmaningen är att hitta personer som matchar deras kompetensbehov. Vår undersökning visar att de intervjuade företagen har haft en starkare efterfrågan på sina varor och tjänster under vinterhalvåret än förra vintersäsongen. Det skiljer sig dock åt en del mellan de olika branscherna och är också en del av öns säsongsmönster där vissa branscher och företag har en avsevärt lägre efterfrågan under lågsäsong än högsäsong. Arbetsgivarna inom det privata näringslivet har generellt en mycket positiv tro även inför 2018 även om efterfrågan dämpas något. För vinterhalvåret är bedömningarna alltid något mer dämpade då efterfrågan allt som oftast ställs i relation till den turistintensiva högsäsongen.

Arbetsförmedlingens efterfrågeindikator* för näringslivet i Gotlands län

*För information om Arbetsförmedlingens efterfrågeindikator, se bilaga 2. Säsongrensade data, trendvärden.

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar

För andra halvan av 2017 visar undersökningen att såväl efterfrågan som framtidstron är stark om än något svagare än förra sommaren. En av förklaringarna arbetsgivarna uppgett är att förra sommarens resultat är svåra att toppa och att det är mycket svårt att hitta personal med rätt kompetens vilket gör att man tackar nej till order. Arbetsförmedlingens slutsats utifrån svaren, som företagen i det privata näringslivet har gett, är att efterfrågan varit stark under vintern och att det finns mycket goda förhoppningar om en positiv utveckling för högsäsongen i år. Däremot är förväntningarna för kommande lågsäsong relativt lågt ställda.

Lediga platser

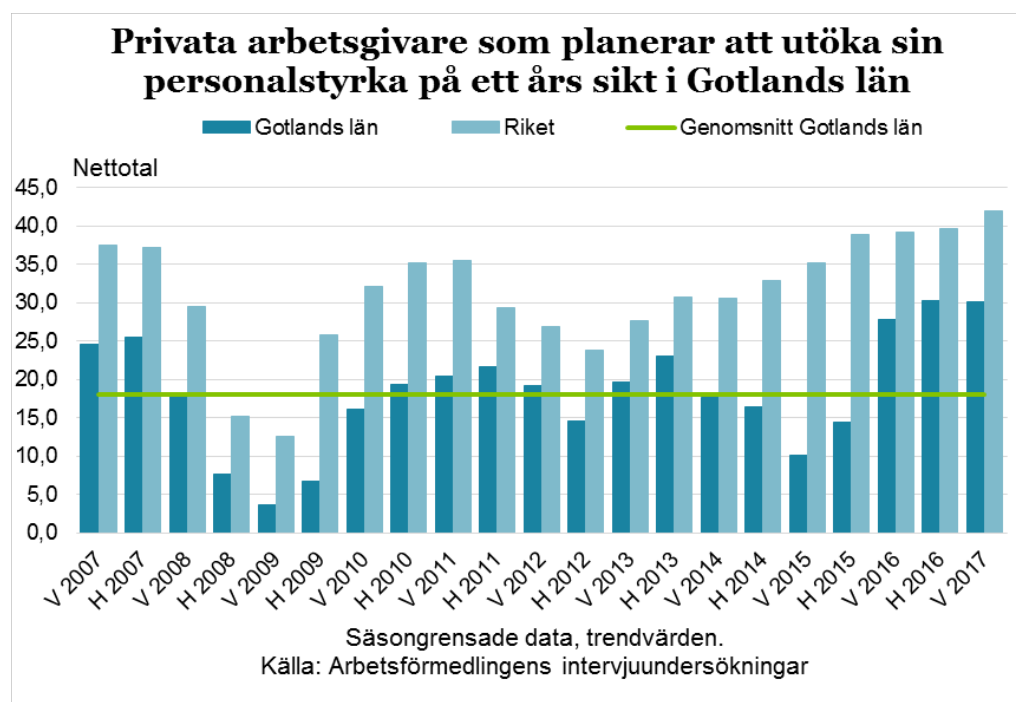
Antalet lediga platser som anmäls till Arbetsförmedlingen är en av flera indikatorer på hur den gotländska sysselsättningen kan komma att utvecklas. På Gotland är sommarjobbets inslag stort varför vi separerar dem från vanliga jobb i våra analyser. Antalet lediga platser av mer varaktig karaktär som anmäls till Arbetsförmedlingen på Gotland under 2016 var drygt 3 200. Antalet lediga sommarjobb som anmäldes till arbetsförmedlingen på Gotland 2016 var drygt 2 400.

Hittills i år har Arbetsförmedlingen på Gotland totalt tagit emot över 3 000 platser, till och med april. Cirka 1 550 av dessa var sommarjobb. När det gäller jobb av mer varaktig karaktär så anmäls det flest lediga platser inom vård och omsorg, finansiell verksamhet och företagstjänster samt hotell och restaurang. När det gäller sommarjobben så är det

framför allt vård och omsorg samt hotell och restaurang som har stora rekryteringsbehov. Arbetsförmedlingens bedömning för 2017 och 2018 är att jobbmöjligheterna blir goda. Privat sektor går bra och sysselsättningen ökar medan offentlig sektor är omfattande och har stora behov av ersättningsrekryteringar.

Kapacitetsutnyttjande och rekryteringar

En viktig indikator när det gäller företagens kommande efterfrågan på arbetskraft är nivån på den produktionsökning som bedöms kunna ske innan rekrytering av ytterligare personal blir nödvändig. I vårens undersökning uppgav 70 procent (samma nivå som våren 2016) av företagen att de inte kunde öka produktionen på varor och/eller tjänster med mer än 10 procent innan rekryteringar behövs. Att efterfrågeläget är starkt samtidigt som kapacitetsutnyttjandet är högt innebär allt som oftast ett större rekryteringsbehov. I vissa fall ökar produktionen med hjälp av nyare och effektivare maskiner men på det stora hela taget är Arbetsförmedlingens bedömning att sysselsättningen ökar i privat sektor under 2017. Svårigheter att hitta rätt kompetens kan dock innebära att ett högt kapacitetsutnyttjande inte fullt ut kommer att synas i sysselsättningsökningar i motsvarande grad. Lägst resursutnyttjande av produktionskapacitet finns inom hotell och restaurang samt inom information och kommunikation. Även finansiell verksamhet och företagstjänster har ett relativt lågt resursutnyttjande. Högst kapacitetsutnyttjande finner vi inom byggverksamhet samt inom tillverkning. Vår samlade bedömning för 2017 är att aktuellt kapacitetsutnyttjande kommer att påverka sysselsättningen i en positiv riktning inom framför allt inom bygg men också inom tillverkning.

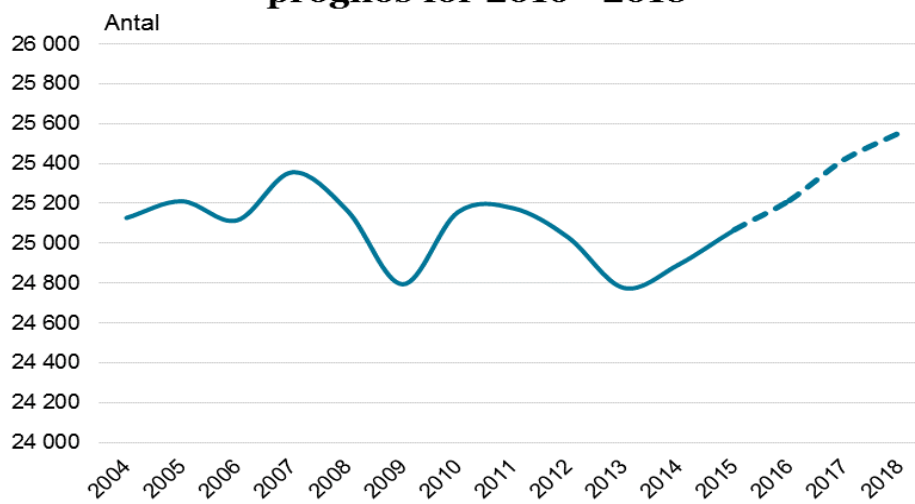
Prognos över sysselsättning och arbetslöshet

Antalet sysselsatta fortsätter att öka

Mellan sista kvartalet 2016 och sista kvartalet 2017 väntas sysselsättningen öka med ytterligare 200 personer och till fjärde kvartalet 2018 bedöms ytterligare 135 gotlänningar vara i arbete. I vissa delar av näringslivet bedöms sysselsättningen däremot bli i det närmaste oförändrad, eller öka endast något, under året. Inom det privata näringslivet flaggar alla näringsgrenar för fler sysselsatta kommande år. Vård och omsorg tillsammans med byggverksamheten är de som flaggar för starkast ökning. På den offentliga sidan har sysselsättningen ökat det senaste året men bedöms bli i det närmaste oförändrad det närmaste året. Av de offentliga verksamheterna är det endast vuxenutbildningen som har expansionsplaner. Många delar av den kommunala verksamheten ser dock ut att behöva anställa men det handlar primärt om ersättningsrekryteringar för inhyrd personal samt pensions- och andra avgångar. Med andra ord ingen sysselsättningstillväxt att tala om. Behoven av offentliga tjänster är dock stora och skulle det bara finnas ekonomi skulle sannolikt antalet anställda öka något. Tillfälliga statliga stöd är en komponent som kan förändra regioner och kommuners rekryteringsstrategier.

Till fjärde kvartalet 2017 tros sysselsättningen ha ökat med cirka 200 till nästan 25 400. Till fjärde kvartalet 2018 bedöms sysselsättningen fortsatt öka med ytterligare knappt 150 personer. Sysselsättningsökningen under året kommer inom privat utbildning, vård och omsorg samt inom byggverksamheterna. Även inom information och kommunikation ser vi en tydlig sysselsättningstillväxt. I de offentliga verksamheterna blir sysselsättningen, som redan nämnts, i princip oförändrad.

Sysselsatta* 16-64 år i Gotlands län prognos för 2016 - 2018

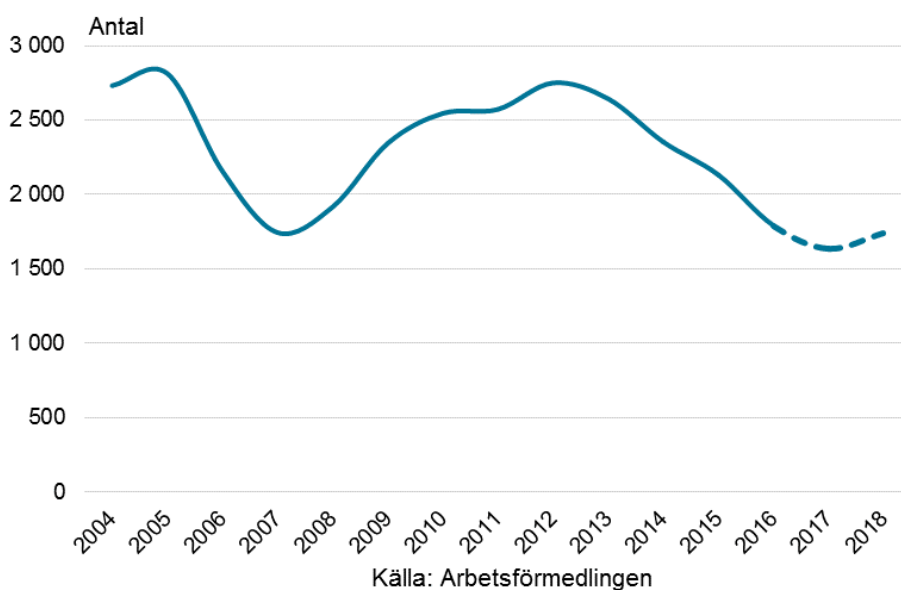

*Sysselsatta avser förvärvsarbetande dagbefolkning, 16-64 år.
Källa: SCB (RAMS) och Arbetsförmedlingen

Arbetslösheten minskar

Antalet inskrivna arbetslösa på Gotland har sjunkit under en rad år efter en högsta notering på 2 766 personer första kvartalet 2012. Antalet fortsatte sjunka under hela 2016 och under 2017 väntas den relativa arbetslösheten minska från 6,4 procent och knappt 1 800 arbetslösa till 6,0 procent och cirka 1 675 arbetslösa. Till fjärde kvartalet 2018 bedöms arbetslösheten öka något som en följd av ett ökat inflöde i arbetskraften till 6,2 procent och 1 750 arbetslösa. Man bör dock vara uppmärksam på att det sker en förändring av sökandesammansättningen. Trots en relativt låg genomsnittlig arbetslöshet för vissa grupper och individer finns det andra som har stora svårigheter att etablera/återetablera sig på arbetsmarknaden. Vi ser ökande sådana tendenser på Gotland idag och risken är stor att andelen personer som har svårt att få ett arbete ökar samtidigt som den kraftiga nedgången av arbetslösheten bromsar och att arbetslösheten till och med ökar något.

Inskrivna arbetslösa 16-64 år i Gotlands län prognos för kv4 2017 och kv4 2018

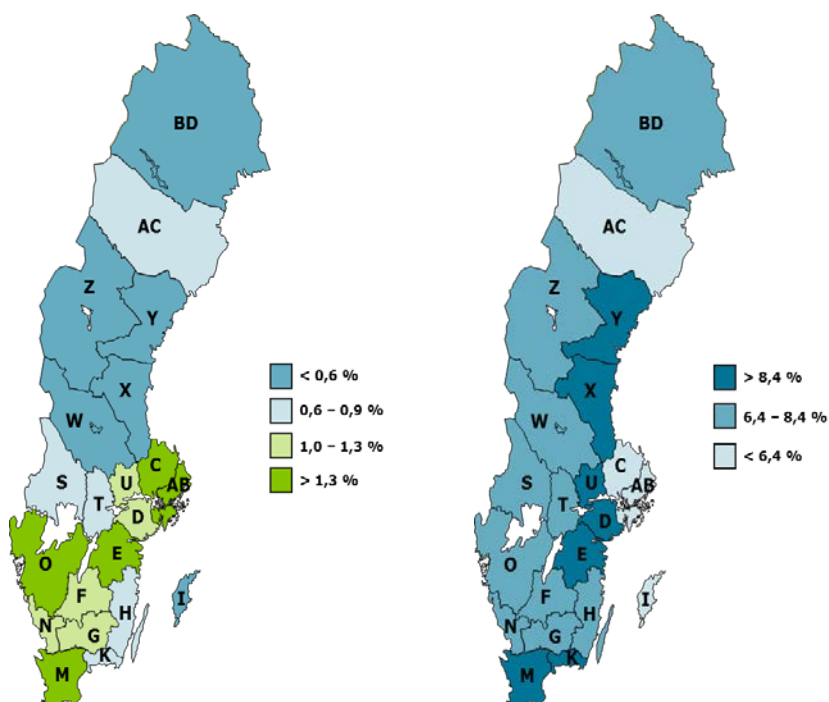
Stora regionala skillnader

Kartbilderna nedan visar Arbetsförmedlingens bedömning av sysselsättningsförändringar i den relativa arbetslösheten under prognosperioden för respektive län. Stockholmsregionen bedöms få den största sysselsättningsökningen under året med 2,7 procent. För Gotlands del ökar sysselsättningen också, men inte lika mycket som i de starkaste länen, 0,8 procent. Gotland har stora säsongvariationer och arbetslösheten sjunker alltid på sommarhalvåret. Länet har dock under en lång tid tillhört de län med relativt låg arbetslöshet. I april var det Uppsala, Stockholm, Halland, Västerbotten och Västra Götaland som hade en lägre arbetslöshet. Den fortsatt starka arbetsmarknaden

kommer innebära att arbetslösheten sjunker ytterligare och sysselsättningen stiger till slutet av 2017. I många andra län ökar arbetslösheten. När det gäller sysselsättningstillväxten när vi dock inte upp i nivå med de starkaste länen.

Förväntad procentuell sysselsättningsförändring (16-64 år) mellan kvartal 4 2017 och kvartal 4 2018

Inskrivna arbetslösa 16-64 år som andel av registerbaserad arbetskraft, prognos kvartal 4 2018

AB	Stockholm	I	Gotland	U	Västmanland
C	Uppsala	K	Blekinge	W	Dalarna
D	Södermanland	M	Skåne	X	Gävleborg
E	Östergötland	N	Halland	Y	Västernorrland
F	Jönköping	O	Västra Götaland	Z	Jämtland
G	Kronoberg	S	Värmland	AC	Västerbotten
H	Kalmar	T	Örebro	BD	Norrboten

Näringsgrenar

På Gotland är cirka 25 500 personer i dagbefolkningen förvärvsarbetande. Näringsstrukturen i länet karaktäriseras av en stor andel offentlig sektor och en hög andel sysselsatta inom jordbruket och byggverksamheter samt av en växande andel sysselsatta inom privata tjänster som handel och finans och företagstjänster.

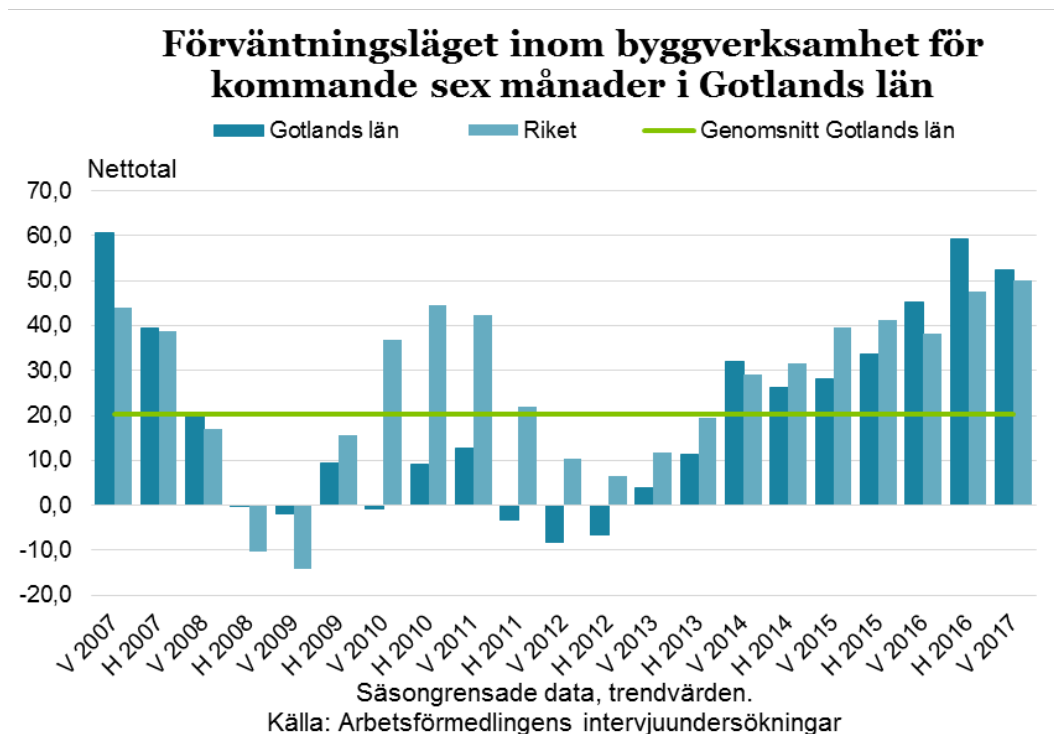
Byggverksamhet

Näringsgrenen är indelad i byggande av hus och andra byggnader samt anläggningsarbeten med mera. Här återfinns bland annat yrken som byggnadsträarbetare, elektriker, VVS-montörer, målare, murare samt ingenjörer och arbetsledare. Byggnadsverksamheten på Gotland sysselsatte cirka 2 500 personer 2015. Byggföretagen svarar därmed för drygt 9 procent av länets arbetstillfällen, att jämföra med rikets andel på 7 procent. I hela riket arbetade drygt 333 000 personer inom byggnadsverksamheten 2015.

Efterfrågan på byggarbetskraft har under många år varit hög och sysselsättningen har ökat. Under 2013 och 2014 sjönk dock sysselsättningen något men ökade återigen under 2015 och 2016. Bedömningen är att sysselsättningen inom byggsektorn fortsätter att öka under 2017 och 2018.

Vår intervjuundersökning visar att de intervjuade byggföretagen haft en stark vintersäsong där över hälften av företagen haft en ökad efterfrågan. Ändå är säsongsvariationerna stora inom branschen och vinterhalvåret innebär normalt en lägre efterfrågan än motsvarande efterfrågan för sommarhalvåret. Även för kommande halvår bedömer över hälften av företagen att efterfrågan kommer att öka. Förväntningarna inför vintersäsongen 2017-2018 är även de positiva även om andelen företag som tror att efterfrågan är lägre än på sommaren.

Det finns ännu en hel del uppdrag inom näringsgrenen men det är numera väldigt mycket kortare framförhållning än tidigare och ROT-jobben bidrar till att hålla sysselsättningen uppe, trots sänkningen av ROT-avdragen. En hög aktivitet i ekonomin och stora offentliga byggprojekt, som försvarsåteretableringen, genererar en ökad efterfrågan på byggkompetens. Drygt 25 procent av de intervjuade byggföretagen har upplevt brist på arbetskraft under de senaste halvåret och tillgången på byggkompetens är mycket begränsad så en ökad efterfrågan kan mycket lätt orsaka stora bristtal, med ökade byggkostnader som en av följderna. Att inte bristtalen är högre trots högtryck i branschen tyder i någon mån på att de gotländska företagen än så länge klarar sig genom att låna in personal av varandra för att klara de uppdrag de har.

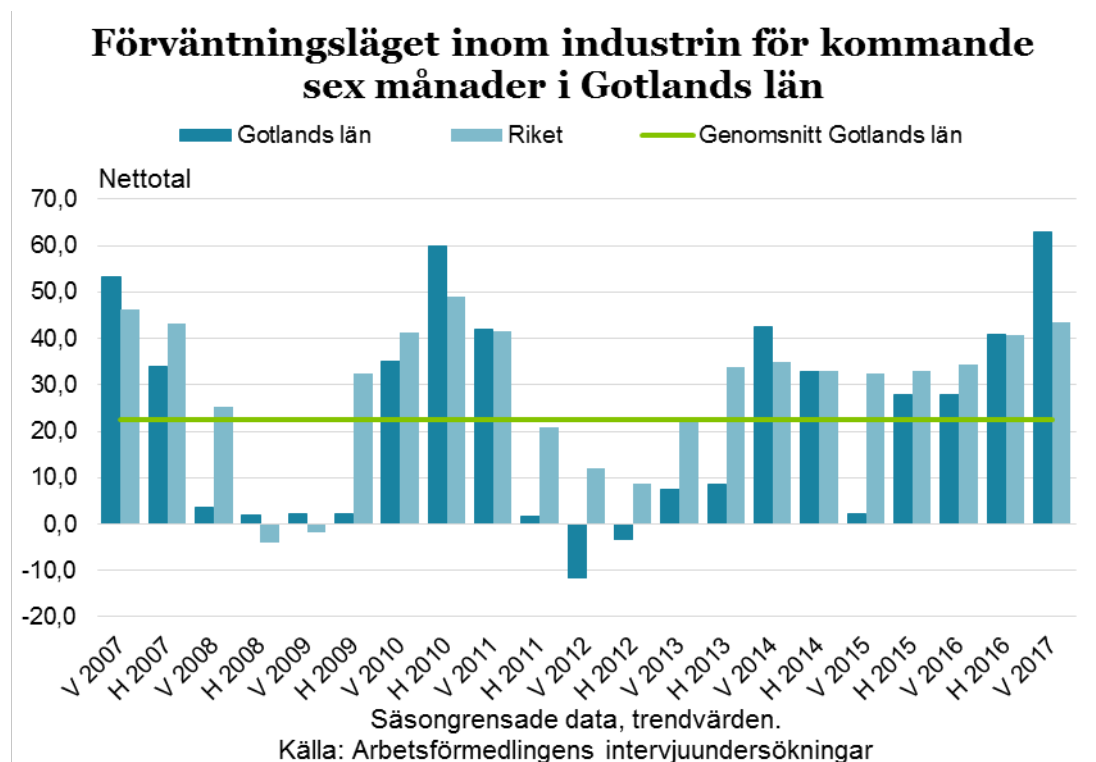
Industri

Bedömningen av sysselsättningsutvecklingen för den gotländska industrin har skiftat de senaste åren, främst beroende på osäkerhet kring den ekonomiska utvecklingen i eurokrisens spår. Antalet gotlänningar som arbetade inom industrin har under lång tid minskat och uppgick till drygt 1 900 personer under 2015, att jämföra med cirka 4 000 personer för 15 år sedan. Det betyder i nuläget att 7,1 procent av länets arbetstillfällen finns inom industrin. I riket är motsvarande andel cirka 12,9 procent. Industrin sysselsätter drygt 600 000 personer i hela landet. I branschen ingår bland annat verkstadsindustri, energiproduktion, mineralutvinning, pappers- och livsmedelsindustri.

Den gotländska industrins utveckling har varit relativt stark under det senaste halvåret och nästan hälften av företagen har haft en ökad efterfrågan. Men det förekommer stora skillnader inom branschen. Till exempel har företagen inom energi, utvinning och miljö haft en helt oförändrad efterfrågan det senaste halvåret. Totalt sett har 35 procent av landets industriföretag haft en ökad efterfrågan under samma period.

För kommande halvår anger de gotländska industriföretagen ett stämmingsläge klart över det historiska genomsnittet, cirka 70 procent av företagen bedömer att efterfrågan ökar. I vårens prognos anger länets industriföretag också att deras lediga kapacitet ligger på samma nivå som för ett år sedan. Då uppgav cirka 70 procent av de intervjuade företagen att de inte kan växa mer än 10 procent utan att nyrekrytera. Även i höstens undersökning svarade cirka 70 procent att de inte kan växa mer än 10 procent utan att

rekrytera. Det stora kapacitetsutnyttjandet ser ut att innebära vissa sysselsättningsökningar under kommande halvår.

Privata tjänster

Tjänstesektorn blir allt större på Gotland. Den privata tjänstesektorn i länet sysselsatte nästan 10 100 personer 2015. Mer än en tredjedel av alla arbetstillfällen i länet finns därmed inom den privata tjänstesektorn. De största delbranscherna är handel samt finansiell verksamhet och företagstjänster som tillsammans sysselsätter över 5 000 personer.

Den privata tjänstenäringen omfattar en mängd olika verksamheter som riktar sig till såväl företag som hushåll. Här finns handel, hotell och restaurang, finansiell verksamhet, uthyrningsverksamhet, transport och kommunikation, dataverksamhet, personliga och kulturella tjänster och andra företagartjänster. Sektorn omfattar många olika yrken varav en del kräver längre högskoleutbildningar medan andra inte har några speciella utbildningskrav. Den privata tjänstesektorns bredd gör att den rymmer det mesta från kvalificerade konsultuppdrag till lämpliga ingångs- och sommarjobb för ungdomar

Branschen har haft en mycket stark sommarsäsong där många av företagen har upplevt en ökad efterfrågan. För kommande halvår ökar efterfrågan vilket är helt naturligt i en bransch som präglas i så stor grad av sommarturism.

Efterfrågan på branschens varor och tjänster är positiv och klart över det historiska genomsnittet men lägre än riket som helhet. Starkast efterfrågan 2017 har transport och hotell och restaurang tätt följt av finansiell verksamhet företagstjänster samt handel. Svagast utveckling tror sig information och kommunikation att få.

Transport

Transportsektorn (inklusive magasinering) sysselsatte knappt 1200 personer i länet 2015. Transportsektorn är en mycket konjunkturkänslig bransch som är beroende av en god aktivitet i ekonomin. Godstransporter är starkt beroende av en god utveckling i främst byggnadsverksamheten, industrin och handeln. Persontransporter gynnas i sin tur av en god utveckling i ekonomin som helhet då detta förbättrar förutsättningarna för ett ökat resande. Transportföretagen rapporterar om en minskad efterfrågan för det senaste halvåret. Nu under högsäsongen väntar sig dock transportföretagen en kraftigt ökad efterfrågan, vilket är mer regel än undantag. För lågsäsong är bedömningarna mer dämpade och endast en fjärdedel av företagen tror på en ökad efterfrågan. Branschen har flaggat för mindre sysselsättningsökningar under året men behoven kan komma att ändras om efterfrågan blir lika god i andra branscher som bedömts. Detta då en stark efterfrågan i andra branscher påverkar transportbehoven positivt.

Handel

Handeln blir allt viktigare för den gotländska arbetsmarknaden med cirka 2 600 sysselsatta. Inte minst för den stora volym sommarjobb som ofta fungerar som ingångsjobb. Aktiviteten över tid har varit relativt god inom handeln men efterfrågan har ändå varit dämpad under lågsäsong. Knappt 30 procent av handelsföretagen har haft en ökad efterfrågan. Till kommande högsäsong ökar efterfrågan i handeln alltid och till sommarhalvåret bedömer 70 procent av företagen att efterfrågan kommer att öka, en stark siffra men något svagare än motsvarande inför förra högsäsongen. Framförallt är det dagligvaruhandeln som tror på en starkt ökad efterfrågan men även sällanköpshandeln är positiv och har flera nyetableringar på gång. Arbetskraftsbristen i branschen är väldigt låg och dessutom bereder flera större arbetsgivare inom handeln anställningsmöjligheter för personer med olika typer av funktionshinder.

Finansiell verksamhet och företagstjänster

Inom finans-, och uppdragsverksamheten finns bank-, finans- och försäkringsbolag, fastighets- och uthyrningsverksamhet, samt dataverksamhet och andra företagstjänster. Sysselsättningen har trendmässigt ökat ända sedan mitten av 1980-talet och väntas göra så även för 2017-2018. För senaste halvåret har branschen haft en mycket svag efterfrågan. Drygt 25 procent av företagen i föreliggande undersökning har uppgivit att de haft en ökad efterfrågan men 40 procent har haft en minskande efterfrågan. För kommande halvår är bedömningarna mycket starkare och nästan 80 procent av företagen tror på ökad efterfrågan. På ett års sikt dämpas dock bedömningarna och andelen företag som bedömer att efterfrågan ökar är cirka 40 procent.

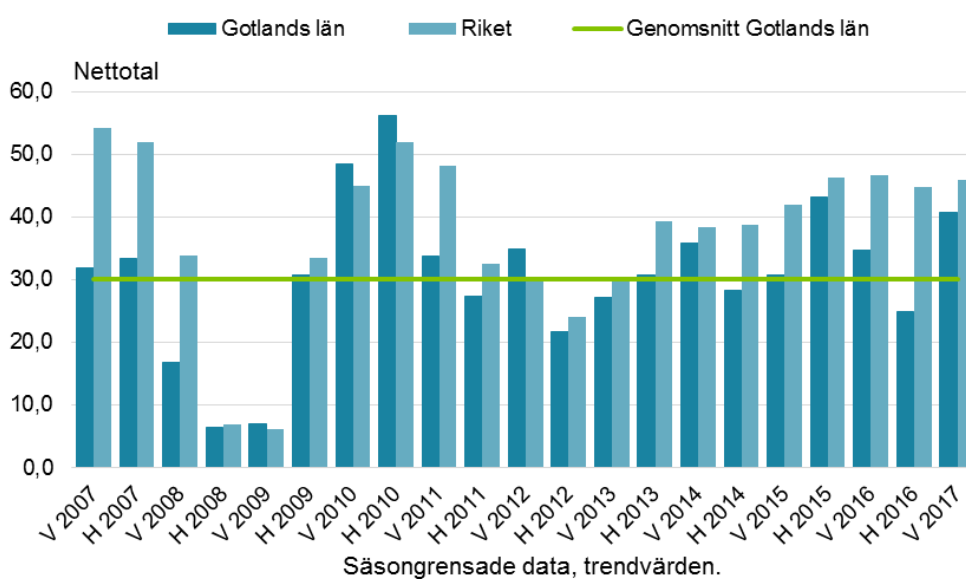

Arbetskraftsbristen i branschen har ökat jämfört med våren 2016, cirka 35 procent av de intervjuade företagen har angett att de upplevt brist vid rekrytering de senaste 6 månaderna. Jämfört med knappt 15 procent för ett år sedan.

Hotell och restaurang

Besöksnäringen är väletablerad i länet, såväl ekonomiskt som sysselsättningsmässigt. En viktig verksamhet inom området är hotell- och restaurangbranschen. Branschen har naturligt höga säsongvariationer och sysselsättningen har ökat över tid. Under föregående 6 månader har branschen angett en tudelad efterfrågan där endast 38 procent av företagen har haft en ökad efterfrågan medan 25 haft en minskad. För en bransch som denna går efterfrågan ner varje vinterhalvår på grund den starka kopplingen till sommarturism. Till högsäsongen 2017 bedömer branschen en stark efterfrågan, där cirka 70 procent av företagen bedömer att efterfrågan kommer att öka och endast 5 procent väntar en minskning. Sysselsättningen är säsongbetonad och deltidintensiv vilket bidrar till rekryteringsproblem. Till exempel råder det fortsatt brist på kockar under högsäsong. Sysselsättningen väntas öka under perioden 2016-2018.

Förväntningsläget inom privata tjänster för kommande sex månader i Gotlands län

Jord- och skogsbruk

Antalet sysselsatta inom jord- och skogsbruk är relativt stort på Gotland, till skillnad från i många andra regioner. I länet arbetade cirka 1 750 personer inom sektorn år 2015, vilket motsvarar drygt 6,4 procent av länets sysselsatta, och en högre andel om man räknar in de som är äldre än 65 år. Det kan jämföras med rikets andel om 2,1 procent. I hela landet arbetar knappt 100 000 personer inom jord- och skogsbruk, om man inkluderar även de som är äldre än 65 år. Inom jordbruk, skogsbruk och fiske finns företag

som bedriver verksamhet inom växtodling, djuruppfödning, timmeravverkning med mera. De ekonomiska förutsättningarna är kärva för många lantbrukare men allt fler anser att lönsamheten är ganska god jämfört med en rad tidigare mätningar, men det skiljer sig mycket åt mellan de olika verksamhetsgrenarna. Störst är skillnaden mellan gris- och mjölkbönder. I lantbruksbarometern uppgav många av lantbrukarna i riket att deras lönsamhet ökat sedan våren 2016. Lantbruksbarometern visar dock att de flesta upplever en dålig lönsamhet. Prognosen framåt visar på en tudelad bild där grisbönder bedömer en relativt god lönsamhet medan mjölkbönderna tror på en svag lönsamhet. Nötköttsproducenterna bedömer sig få en god lönsamhet men inte alls i samma nivå som för griskött. Växtodlarna tror på en svag lönsamhet.

I ett längre perspektiv har antalet sysselsatta inom jordbrukssektorn¹ minskat till följd av stordrift i jordbruket. Även om sysselsättningen inom jordbruket trendmässigt har sjunkit under många år har Gotland fortfarande förhållandevis många sysselsatta inom sektorn jämfört med riket. De allra flesta personer som uppbar anställning inom sektorn är män. I vårens undersökning anger jordbruksföretagen att efterfrågan har ökat det senaste halvåret. För kommande halvår anger ungefär hälften av lantbruksföretagen att efterfrågan på deras varor kommer att öka. På ett års sikt dämpas dock bedömningarna och bara cirka 10 procent av företagen tror att efterfrågan kommer att öka. Vår långsiktiga bedömning är att trenden med större och färre jordbruk som sysselsätter färre kommer att fortsätta, men att sysselsättningen ändå ökar något under det kommande året. Det gotländska jordbruket är, och fortsätter att vara, en viktig näring för ön, både ur marknadsförings- och sysselsättningshänseende. Branschen har tydliga sysselsättningseffekter på andra branscher såsom till exempel besöksnäring, export och transport. En bibehållen eller ökad aktivitet inom jordbruket har sålunda positiva sysselsättningseffekter i branscher utöver den egna.

Offentliga tjänster

Till offentliga tjänster hör offentlig förvaltning, utbildning, vård och omsorg och sociala tjänster som finansieras av offentliga medel. I Arbetsförmedlingens beräkningar ingår verksamheter med både offentliga och privata huvudmän. På Gotland arbetade cirka 10 000 personer inom den offentligt finansierade verksamheten vilket motsvarar mer än en tredjedel (37 %) av alla sysselsatta i länet. Även om de offentliga verksamheterna har många rekryteringar och vuxenutbildningen växer så minskar antalet anställda totalt sett inom offentliga tjänster. En av anledningarna till detta är att antalet anställda hos Migrationsverket krymper nu när inflödet av nyanlända minskat.

Vår bedömning är dock att det totala antalet sysselsatta inom offentliga tjänster trots detta blir oförändrat eller minskar något under 2017-2018. Eftersom de offentliga tjänsterna står för en så stor del av arbetsmarknaden betyder detta ändå förhållandevis många jobbchanser.

---

¹ SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS)

Utbildning

Inom utbildningssektorn ingår förskolor, grundskolor, gymnasieskolor, högskolor och universitet. Arbetsstillfällena finns till stor del inom offentlig sektor, men det finns även ett antal friskolor som bedriver barnomsorgs-, grundskole- och gymnasieverksamhet. Totalt sett arbetar drygt 2 800 personer i näringsgrenen varav det stora flertalet inom offentlig regi. Enligt arbetsgivarna i undersökningen har antalet sysselsatta ökat något under det senaste året. För nästa år väntas sysselsättningen inom för- och grundskola blir oförändrad möjligen viss minskning inom grundskolan. Sysselsättningen inom gymnasieskolan minskar. Även för Gotlands del kan dock inflödet av flyktingar och ensamkommande flyktingbarn, även om det inte kommer lika många längre, ännu påverka behovet av lärarkompetens positivt. Till exempel beräknas ett par hundra personer påbörja etableringsprogrammet på Arbetsförmedlingen i år där bland annat utbildning kan ingå. Vuxenutbildningen har också angett att de blir fler anställda under 2017-2018. Det är dock fortsatt brist inom ett flertal läraryrken såsom förskollärare, grundskollärare och lärare i yrkesämnen. Överskottsyrken inom utbildningssektorn är framför allt barnskötare.

Vård och omsorg

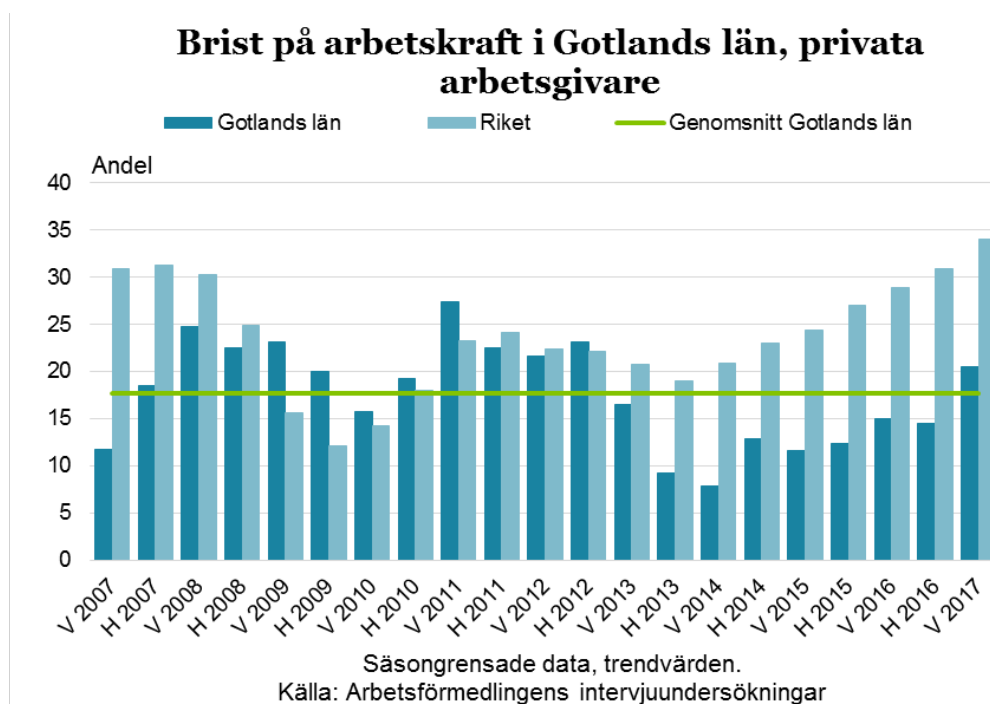
Inom vård och omsorg är den i särklass största arbetsgivaren Region Gotland. Antalet privata vårdgivare har dock ökat. I dagsläget sysselsätts nästan 4 900 personer inom vård, omsorg och andra sociala tjänster. Sektorn sysselsätter bland annat undersköterskor, läkare, tandläkare, socialsekreterare med flera. Det senaste året har antalet sysselsatta ökat något. För närmaste året har arbetsgivarna angett en personalminskning men den beror till största delen på överföring av verksamhet till privat sektor. För kommande år har arbetsgivarna även totalt sett flaggat för en del sysselsättningsminskningar men Arbetsförmedlingen bedömer ändå att nuvarande stora behov av offentliga tjänster gör att sysselsättningen inom vård och omsorg inte minskar särskilt mycket, särskilt om vi lägger samman privat och offentligt driven verksamhet. Region Gotland har också stora pensionsavgångar framöver och kommer därför att ha behov av många ersättningsrekryteringar på ett par års sikt. Dessutom vill man ersätta hyrpersonal med egen dito. Sammantaget innebär det, trots begränsad jobbtillväxt, många jobbchanser. Till det kommer demografiska förändringar med ökade vårdbehov som följd. Läkare och sjuksköterskor med specialistkompetens är svårrekryterade i hela landet, så också på Gotland. Även undersköterska har blivit ett bristyrke, till största delen på grund av ökade behov inom äldreomsorg men också ett växande behov inom sjukvården på grund och stora ersättningsrekryteringar. Bristerna på undersköterskor finns framförallt inom äldreomsorg och hemtjänstverksamhet.

Matchningsläget på arbetsmarknaden

Samtidigt som efterfrågan på företagens varor och tjänster ökar är kompetensbristerna i länet relativt begränsade inom det privata näringslivet. Trots en, sedan länge, minskande arbetslöshet uppger bara 20,5 procent av de privata företagen att de haft svårigheter att rekrytera personal, vilket i och för sig är något högre än det historiska genomsnittet. En situation som Gotland delar med många andra kommuner är att bristen på arbetskraft är mer koncentrerad till offentlig sektor. I det privata näringslivet är det främst hotell och restaurang, bygg samt vård och omsorg som inte hittar den kompetens deras företag behöver. Dock är det viktigt att notera att resursutnyttjandet är relativt högt i många företag så det finns små marginaler om behovet av arbetskraft skulle öka. Bristen skulle då kunna öka snabbt. Lägst brist har det privata näringslivet haft. På den offentliga sidan är situationen något av det omvända. Drygt 60 procent av arbetsgivarna har haft svårt att hitta rätt kompetens, vilket är en vanlig situation för mindre och medelstora kommuner. Alla verksamhetsdelar utom de statliga verksamheterna har haft svårt att hitta den kompetens de behöver. 37,5 procent av de statliga verksamheterna på ön har haft svårt att hitta den kompetens de behöver.

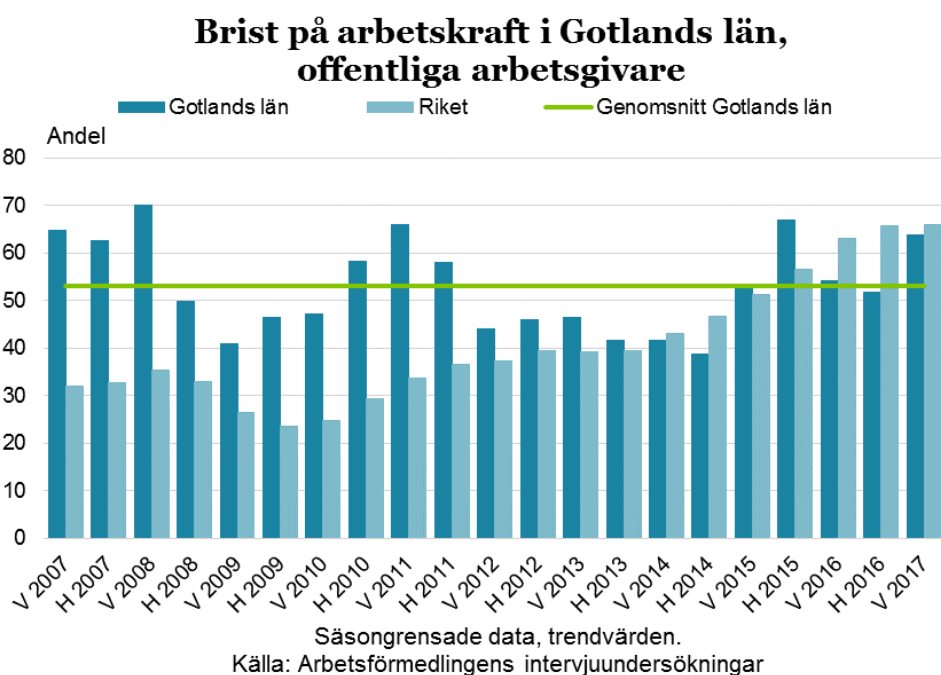
Den vanligaste konsekvensen av rekryteringssvårigheterna i det privata näringslivet var att befintlig personal fick arbeta mer följt av att man tackade nej till order och/eller att produktionen minskade. Inom offentlig verksamhet var den överlägset vanligaste konsekvensen att befintlig personal fick jobba mer. Över en tredjedel av arbetsställena som haft svårt att rekrytera uppgav detta som den vanligaste konsekvensen av rekryteringsproblemen. Många av länets kompetensbrister finns i yrken som varit bristyrken i flera år.

Arbetskraftsbristen har kommit att koncentreras till dessa traditionella bristyrken och här är rekryteringsproblemen i flera fall allvarliga. För näringslivets del handlar det dels om yrken med långa utbildningar och dels ingenjörer och IT-specialister, men även kockar och servitörer är det mycket svårt att rekrytera. Bristerna i offentliga tjänster utgör betydligt större volymer. De största rekryteringssvårigheterna inom offentliga tjänster handlar om högskoleyrken som socialsekreterare, grundskollärare, förskollärare men också undersköterskor med erfarenhet får allt lättare att hitta jobb.

Som framgår av diagrammet ovan är bristen inom det privata näringslivet något över det historiska genomsnittet för länet. Arbetslöshetsnivåerna är dock låga så även mycket små ökning av behov av arbetskraft kan komma att öka bristtalen.

En något annorlunda situation ser vi på den offentliga sidan. Ända sedan 2011-2012 har bristtalen inom den offentliga sidan varit höga, vilket framgår av diagrammet nedan.

FÖRDJUPNINGSRUTA

Arbetskraftsbristens konsekvenser

Näringslivets brist på arbetskraft riskerar alltid att få negativa konsekvenser för företagen i sig men även i samhället i ett större perspektiv. Företagen kan tvingas tacka nej till order och inte kunna nyttja sin fulla potential. Befintlig personal kan också bli tvingade att jobba mer och i sådan omfattning att det kan bli ett arbetsmiljöproblem. Det är endast i få fall arbetskraftsbristen inte fått några konsekvenser och även om det ofta nämns som en risk i den offentliga debatten flyttar sällan företag sin verksamhet som en följd av arbetskraftsbrist. Inom det gotländska näringslivet är det 20,5 procent av arbetsgivarna som upplevt brist på arbetskraft vid rekrytering det senaste halvåret. Drygt en fjärdedel av dessa lyckades inte rekrytera överhuvudtaget. Däremot var det över 60 procent som upplevde att rekryteringarna tog längre tid än normalt. I flera fall har man varit tvungen att sänka kraven på utbildning eller på erfarenhet för att kunna rekrytera, runt 16 procent vardera. Konsekvenserna av bristen på arbetskraft är i till största delen ekonomiskt negativa för företagen. Bland arbetsgivare med rekryteringsproblem blev den allvarligaste konsekvensen att befintlig personal fick arbeta mera med risk för arbetsmiljöproblem och utslitning. Den bransch som sticker ut när det gäller sänkta krav på utbildning för att kunna anställa är hotell- och restaurangföretagen. Primärt kan man säga att arbetskraftsbristens huvudsakliga konsekvens är ekonomisk på grund av utebliven produktionsökning eller högre kostnader för befintlig produktion. Inom offentlig sektor får arbetskraftsbristen mer märkbara negativa konsekvenser. Bristen är ett stort problem inom alla branscher inom offentlig sektor. Servicen till allmänheten försämras, tjänsteproduktionen minskar och befintlig personal får arbeta mer inom samtliga områden. Inhyrd personal löser en del av problemen främst inom hälso- och sjukvård, men till en högre kostnad än fast anställd personal. Ambitionen inom Region Gotland är att minska andelen inhyrd personal.

Befolkning och arbetskraft

Arbetskraften

Arbetskraften definieras som summan av antalet sysselsatta och antalet arbetslösa. De personer som är i program med aktivitetsstöd räknas i officiell statistik² inte in i arbetskraften utan räknas som studerande. Personer i arbete med stöd som anställningsstöd, lönebidrag, nystarts- och instegsjobb räknas däremot som sysselsatta. I Arbetsförmedlingens definition av arbetskraften (registerbaserad arbetskraft) används förvärvsarbetande nattbefolkning (SCB) samt öppet arbetslösa och arbetsökande i program med aktivitetsstöd. Arbetskraftsutbudet påverkas av befolknings- och sysselsättningsutveckling, utbildning, pensionsavgångar och ohälsotal. Vår bedömning är att arbetskraften ökar med 180 personer under prognosperioden.

Befolkningsutveckling

Den faktor som har den enskilt största påverkan på arbetskraftens storlek och framtida tillväxtpotential är utvecklingen av befolkningen i arbetsför ålder. Antalet personer i åldrarna 16-64 har minskat i antal över tid och beräknas fortsätta minska enligt befolkningsframskrivningar från SCB. Framskrivningarna är relativt pålitliga när det gäller svenskfödda men svårare att analysera när det gäller senaste årens migrationsströmmar, och då framför allt för 2015. Gotlands stora möjlighet att få ett tillräckligt stort befolkningsunderlag, i arbetsför ålder, avgörs i stor utsträckning av hur många av de anvisade nyanlända som väljer att stanna på Gotland. Självbosättningsnivån är mycket låg. Kombinationen av ett möjligt ökat antal gotlänningar och en stärkt arbetsmarknad är en möjlighet Gotland bör göra allt i sin makt för att ta vara på. Ytterligare 200 personer bedöms påbörja etableringsprogrammet på Arbetsförmedlingen på Gotland under 2017. I april 2017 var cirka 175 personer inskrivna i programmet.

Risken är stor att försörjningsbördan blir väldigt hög för de yrkesverksamma i förhållande till de utanför arbetskraften, om inte antalet gotlänningar ökar. Antalet personer som är 80 år eller äldre väntas öka med drygt 2 70 mellan 2014-2030. Detta i sin tur innebär ett ökat tryck på de offentliga finanserna. Samtidigt har arbetsmarknaden en tendens att anpassa sig efter utbudet vilket betyder att fler personer i arbetskraften genererar fler sysselsatta och i förlängningen starkare offentliga finanser. Färre individer i arbetskraften genererar högre produktivitet per individ men det medför samtidigt mindre medel till offentliga intäkter som framför allt är beroende av antalet sysselsatta.³

Migration kan vitalisera den gotländska arbetsmarknaden

Utan den potentiella befolkningstillväxt som invandringen kan medföra kommer Region Gotland att få svårt att upprätthålla utbudet av tjänster och av samhällsservice. Även

² SCB:s Arbetskraftsundersökningar (AKU)

³ SCB:s befolkningsprognos 2015. Underlaget till detta stycke är en specialbearbetning av SCB:s senaste befolkningsprognos, nedbruten på län och kommuner. Bearbetningen har gjorts av SCB. Utvecklingen i framskrivningarna baseras på de senaste årens mönster i befolkningsutvecklingen. Läs mer om SCB:s befolkningsprognoser: <http://www.scb.se/BE0401>

vård- och omsorgstjänster riskerar att minska då kostnaderna per vårdtagare ökar i en allt glesare befolkad region. Med en bibehållen eller ökad nivå på den aktiva befolkningen kan många av de negativa konsekvenserna undvikas i framtiden. För att de nyanlända ska välja att stanna måste dock både Region Gotland, näringsliv och gotlänningarna visa på möjligheter till boende och arbete samt fördelarna med att bo på Gotland, då möjligheterna till framförallt jobb är större i storstäderna. Kunskaper i svenska, även inte helt flytande svenska, är en förutsättning för att få jobb på den Gotländska arbetsmarknaden och jobben är inkörsport till en framgångsrik integration. Även de gotländska arbetsgivarna måste få upp ögonen för den tillgängliga kompetensen bland nyanlända även om dessa inte är helt och fullt gångbara på arbetsmarknaden direkt och möta upp med ett lärande på arbetsplatsen. Även branschorganisationer behöver engageras i arbetet.

Stor grupp utanför arbetskraften

Som en följd av den starka gotländska arbetsmarknaden och med fortsatt sjunkande arbetslöshet bedömer vi att antalet gotländska ungdomar som väljer att studera vidare på högskola, universitet eller YH-utbildning minskar något eller blir oförändrat nästa år. Eller snarare så väljer många att skjuta på högre studier när jobbmöjligheterna är goda. Inflödet till arbetskraft från studier ökar vid ett starkare konjunkturläge då möjligheterna till anställning blir avsevärt bättre. Vår bedömning är att antalet vuxenstudierande kommer att öka något under året – särskilt med utgångspunkt från fler nyanlända.

Ohälsa

En del av de som står utanför arbetskraften gör det på grund av sjukskrivning. Personer som till exempel är långtidssjukskrivna eller har sjuk- och aktivitetsersättning (SA) ingår inte i arbetskraften. Deras frånvaro från arbetsmarknaden mäts i ett så kallat Ohälsoantal.⁴ Antalet personer som beviljas sjuk- och aktivitetsersättning har ökat de senaste fem åren men totalt sett har antalet personer med dessa ersättningar tidigare sjunkit i nästan tio år i rad och Arbetsförmedlingen bedömer att utflödet från arbetskraften till Försäkringskassan blir fortsatt lågt. Detta skulle i sin tur innebära ett tillskott till arbetskraften. Samtidigt kan arbetskraften minska vid förändringar åt andra hållet.

Utbildning

Antalet nya studenter vid landets högskolor ökade efter finanskrisen och den lågkonjunktur som följde. Förklaringen är att människor i ett försämrat konjunkturläge i större utsträckning väljer studier. När den ekonomiska instabiliteten var som starkast medförde det ett ökat intresse för studier på olika nivåer. Sedan dess har antalet högskolenyborjare ökat något men Arbetsförmedlingen bedömer, utifrån en starkare arbetsmarknad, att andelen personer som väljer högre studier blir oförändrat under året.

---

⁴ Antal utbetalda nettodagar med sjukpenning, arbetsskadesjukpenning, rehabiliteringspenning, sjukersättning eller aktivitetsersättning per registrerad försäkrad i åldrarna 16-64 år

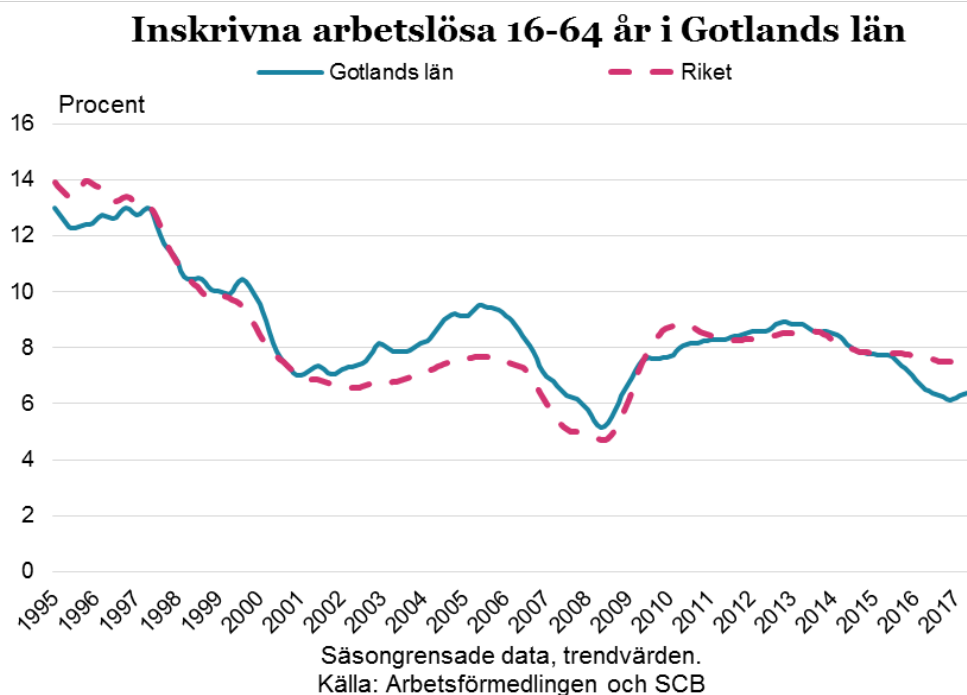

Samtidigt kommer andelen studenter som väljer att studera vidare att fortsatt vara relativt hög då det krävs en högre utbildning för allt fler yrken idag.

Inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen

Arbetslöshetens utveckling

Sommaren 2008 var arbetslösheten på Gotland historiskt låg, 5,2–5,3 procent – en nivå som vi närmat oss nu under 2016. Denna siffra kan jämföras med 90-talskrisen då arbetslösheten var uppe på 13 procent. Efter finanskrisen steg arbetslösheten till december 2012 och har i princip sjunkit sedan dess. Till slutet av 2017 väntas arbetslösheten ha sjunkit till knappt 1 700 arbetssökande, motsvarande 6,0 procent av den registerbaserade arbetskraften, och till slutet av 2018 ökar den igen till knappt 1 800, vilket motsvarar 6,2 procent av arbetskraften.

Arbetslöshetens sammansättning

I diagrammet nedan redovisas den totala arbetslösheten och dess andel av den registerbaserade arbetskraften som ett genomsnitt för kvartal 4, 2016 och kvartal 1, 2017, dels för länet som helhet, dels för ett antal utvalda grupper samt för riket. Under de aktuella kvartalen har arbetslösheten på Gotland och i riket haft ett genomsnitt på 6,8 respektive 7,7 procent av arbetskraften. Andelen arbetslösa ungdomar 18-24 år på Gotland var 12,0 procent av arbetskraften, att jämföra med 11,3 procent i genomsnitt för riket. Många av de arbetslösa ungdomarna har inte tidigare varit inskrivna som arbetslösa på Arbetsför-

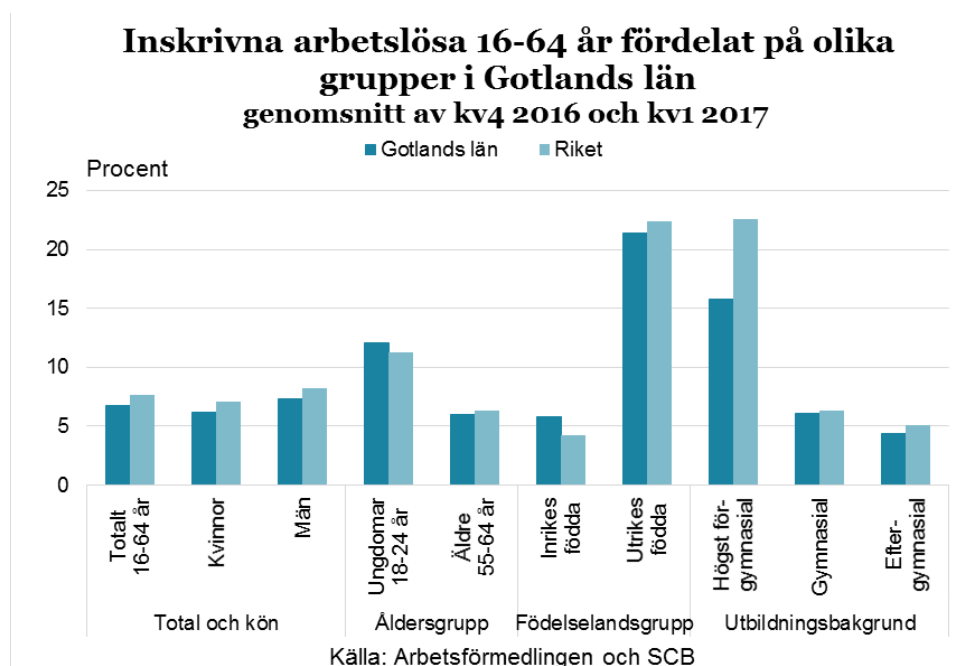
medlingen och saknar i stor utsträckning erfarenhet från arbetslivet och har därför svårare att etablera sig på arbetsmarknaden. Rent allmänt har annars ungdomar med fullständig gymnasieutbildning mycket goda möjligheter att få jobb.

Andelen för arbetslösa utomeuropeiskt födda är 21,4 procent, att jämföra med rikets genomsnitt på 22,3 procent. Vad gäller utbildningsbakgrund så är den största gruppen av de inskrivna arbetslösa de med endast grundskola eller en avbruten gymnasieutbildning. Länets totala arbetslöshet ligger lägre än riksgenomsnittet, särskilt vid de kvartal där sommarjobben inverkar. På senare år har dock länets arbetslöshet legat på en lägre nivå än riksgenomsnittet även under lågsäsong, dels beroende på en god lokal arbetsmarknad, dels på grund av ett lägre inflöde i arbetskraften av utomeuropeiskt födda. Detta innebär dock stora utmaningar framöver med att både hitta arbetskraft och få tillräckligt med skattebetalare för att upprätthålla välfärden. Man kan även urskilja klara skillnader i relativ arbetslöshet mellan olika grupper. Tuffast på länets arbetsmarknad har utrikes födda, personer med högst förgymnasial utbildning och unga utan fullständigt gymnasium i åldrarna 18-24 år. Dessa gruppers arbetslöshetsnivåer är markant högre än för andra undergrupper, där de utrikes födda uppvisar den klart största arbetslöshetsciffran med sina 21,5 procent. Gruppen utrikes födda i länet ligger dock något under motsvarande siffra för riksgenomsnittet.

Gruppen äldre 55-64 år är i motsats till utomeuropeiskt födda en av de grupper som har länets lägsta arbetslöshet med sina 6,0 procent, 0,3 procentenheter lägre än rikets nivå. Äldre har förvisso en generellt låg arbetslöshet men de som blir arbetslösa och som förblir det en längre tid har svårt att sedan konkurrera om de lediga arbetstillfällena och återetableras sig på arbetsmarknaden. Mycket på grund av bristande utbildning eller utbildning/erfarenhet som inte längre efterfrågas.

Gruppen ungdomar drabbas ofta tidigare än andra grupper i en konjunkturedgång men är också ofta de första som gynnas i konjunkturuppgångar. Länets ungdomsarbetslöshet var 0,7 procentenheter över riksgenomsnittet.

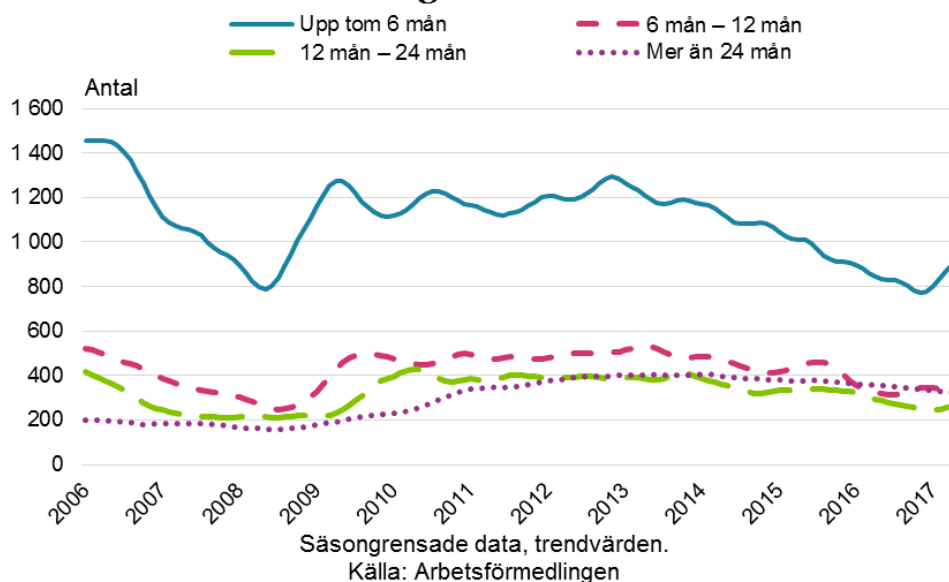
Att utbildning är en faktor som stärker individens position på arbetsmarknaden framgår tydligt i tabellen. De stora skillnaderna i relativ arbetslöshet mellan de olika utbildningsgrupperna (förgymnasialt-, gymnasialt- respektive eftergymnasialt utbildade) kan ses både i länet och i riket som helhet. Generellt gäller att ju högre utbildning en person har desto lägre är arbetslösheten.

Arbetssökande med lång arbetslöshetstid

Av länets knappt 1 800 arbetslösa under april månad hade knappt 900 personer varit inskrivna på Arbetsförmedlingen i mindre än ett halvår. Just de med korta arbetslöshetstider är de som påverkas mest av svängningar i konjunkturen. Vid konjunkturupp-gångar är det de som står nära arbetsmarknaden och har korta arbetslöshetstider som i störst utsträckning får jobb. De som däremot varit arbetslösa längre är inte lika attraktiva för arbetsgivare och deras arbetslöshetstider påverkas därmed mindre av konjunktursvängningar.

Inskrivna arbetslösa 16-64 år efter inskrivningstid i Gotlands län

Ungdomsarbetslöshet

Den gotländska ungdomsarbetslösheten är relativt hög, i jämförelse med arbetslösheten totalt. När man diskuterar ungdomars arbetsmarknad är det emellertid viktigt att komma ihåg att den i flera avseenden skiljer sig från de äldres arbetsmarknad. De unga befinner sig i en fas i livet där de ska etablera sig på arbetsmarknaden medan de flesta äldre redan är etablerade. Detta visar sig bland annat genom att ungdomar i större utsträckning än äldre rör sig mellan olika jobb eller mellan studier och arbete, rörelser som i många fall innefattar en period i arbetslöshet. En annan viktig skiljelinje mellan unga och äldre arbetslösa är att det är en förhållandevis liten andel unga som är långtidsarbetslösa, vilket är anledningen till att Arbetsförmedlingen inte anser att ungdomar har en utsatt ställning på arbetsmarknaden, så länge de avslutat sina gymnasiestudier. Detta visar sig genom att för de flesta arbetslösa ungdomar är tiden utan arbete snabbt övergående.

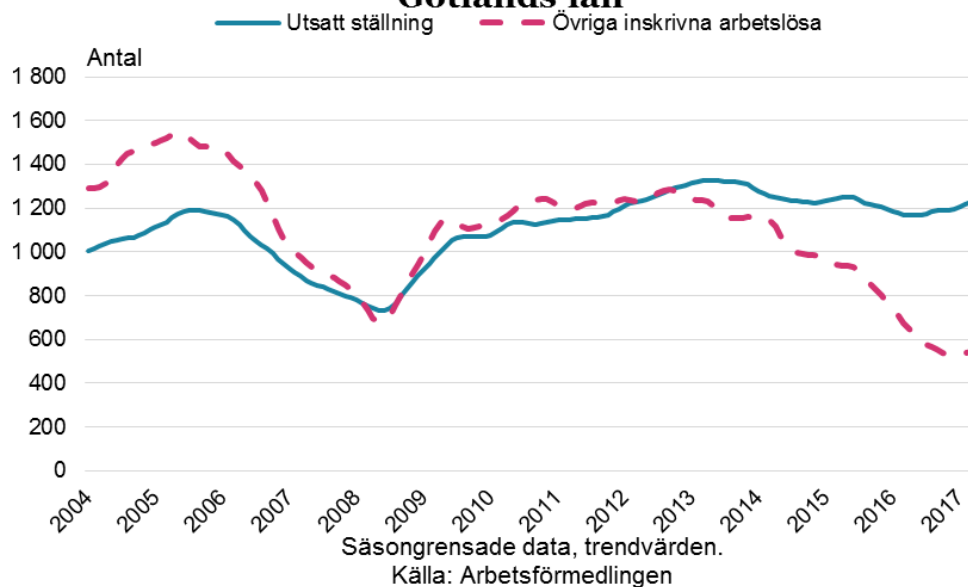
I arbetskraften för ungdomar redovisas de som är arbetslösa eller som arbetar. De som studerar eller står helt utanför arbetsmarknaden fångas inte av denna statistik. De som ser sig som heltidsstuderande är inget problem för svensk arbetsmarknad medan de som varken arbetar eller studerar är en outnyttjad arbetskraftsresurs som också befinner sig i en utsatt position och riskerar att få mycket svårt att etablera sig på arbetsmarknaden och i samhället, med stora ekonomiska och sociala kostnader som följd. Det är av största vikt att Arbetsförmedlingen och andra samhällsinstanser gör sitt yttersta för att få dessa individer att ta sig igenom en gymnasieutbildning och etablera sig på arbetsmarknaden för att spara stora sociala och samhällsekonomiska resurser. Risken är mycket stor för långvarigt utanförskap om den unge inte får det stöd som behövs för att ta sig in i arbetslivet. Gruppen unga som varken arbetar eller studerar är känslig för

konjunkturedgångar varför det är ett utmärkt tillfälle att särskilt stötta dem nu när arbetsmarknaden utvecklas väl.

Grupper med utsatt ställning på arbetsmarknaden

Det finns ett antal grupper av arbetslösa som i genomsnitt har svårare än andra att få arbete. Dessa definieras av Arbetsförmedlingen som grupper med utsatt ställning på arbetsmarknaden. Alla inom dessa grupper har dock inte svårt att få arbete – det finns stora individuella skillnader. Till dessa grupper hör personer med endast förgymnasial utbildning, utomeuropeiskt födda, personer i åldrarna 55-64 år och personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Både antalet och andelen som tillhör en eller flera av dessa grupper har ökat starkt under senare år och i april 2017 tillhörde 69,6 procent av de inskrivna arbetslösa en eller flera av dessa grupper. Det är dock viktigt att återigen påpeka att ingen av dessa grupper är på något sätt homogen utan att det inom respektive grupp ryms individuella skillnader och egenskaper så som exempelvis hög utbildning eller gedigen arbetslivserfarenhet vilket påverkar individens möjligheter till att finna och behålla ett arbete.

Inskrivna arbetslösa 16-64 år med utsatt ställning på arbetsmarknaden och övriga inskrivna arbetslösa i Gotlands län

Arbetslösa med högst förgymnasial utbildning

Personer som saknar gymnasieutbildning möter en fortsatt tuff arbetsmarknad. Trots att arbetslösheten för denna grupp har minskat är det fortfarande cirka 530 inskrivna arbetslösa som alla har gemensamt att de saknar gymnasial utbildning eller högre. Det

motsvarar nästan tredjedel av de arbetslösa i länet. Att arbetsmarknaden generellt numera ställer höga krav på de arbetssökande återspeglas även i kravprofilerna i de lediga platser som anmäls till Arbetsförmedlingen där en majoritet av tjänsterna förutsätter som lägst en gymnasial utbildning. Ett av Arbetsförmedlingens viktigaste råd till arbetssökande är just att slutföra en gymnasieutbildning då det är något av ett grundkrav för att kunna ta sig in på arbetsmarknaden.

Äldre 55-64 år

Personer mellan 55-64 år har i regel ingen svag ställning på arbetsmarknaden. Till antalet utgör dessa personer en av de minsta undergrupperna och trenden är ett fallande antal arbetslösa. Av de äldre som blir kvar i arbetslöshet finns en stor andel personer som generellt har påtagligt svårt att snabbt finna ett nytt arbete. Av den anledningen har Arbetsförmedlingen identifierat arbetslösa i detta åldersintervall som en grupp som har högre trösklar än andra. Cirka 20 procent av de inskrivna arbetslösa var mellan 55-64 år. Många av dem har endast förgymnasial utbildning och/eller erfarenhet som inte längre efterfrågas och får därmed svårt att återetablera sig på arbetsmarknaden.

Utrikes födda

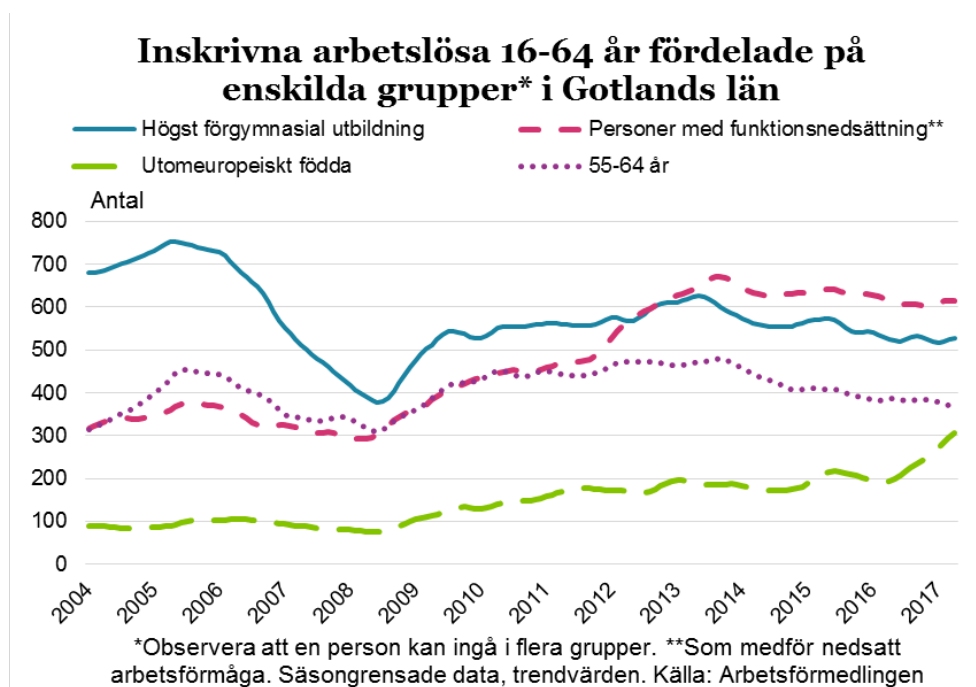
Antalet personer som invandrat till Sverige har varit stort under de senaste åren och de har bidragit positivt till landets befolkningstillväxt. Till Gotland har de varit få till antalet och endast i låg utsträckning bidragit till ett ökat arbetskraftsutbud. Detta innebär både en möjlighet att öka utbudet av arbetskraft och samtidigt öka Gotlands befolkning. Inom gruppen finns en stor representation av personer med högst förgymnasial utbildning, vilket syns i det höga arbetslöshetsstalet, men en hel del har också utbildning från högskola eller universitet. Sedan ett antal år tillbaka har Arbetsförmedlingen det samordnande ansvaret för etableringsinsatser för nyanlända flyktingar och deras anhöriga från kommunerna. Reformen syftar till att underlätta för dessa individer att på kortast och effektivast sätt få ett arbete eller påbörja högre studier. Inflödet i etableringen under 2017 bedöms bli cirka 200 personer.

Under året har antalet utomeuropeiskt födda som gått till arbete ökat men fortfarande finns en stor andel arbetssökande som inte har verktygen som krävs för att etablera sig på arbetsmarknaden. Initialt saknar många av dessa arbetssökande ofta ett kontaktnät på den svenska arbetsmarknaden vilket försvårar chanserna till arbete. Inte sällan saknas även i början kunskaper i svenska språket vilket också begränsar jobbmöjligheterna. Utöver detta kan det uppstå situationer där arbetsgivaren får problem med att värdera sökandes tidigare inhämtade utbildning eller arbetslivserfarenhet från utlandet. Sammantaget betyder detta att det finns en outnyttjad arbetskraftsresurs på arbetsmarknaden som kan komma att spela en viktig roll för länets framtida försörjning. Det är därför viktigt att Arbetsförmedlingens insatser anpassas för att korta arbetslöshetsstiderna för dessa sökande. Den gotländska arbetskraften behöver fyllas på för att kunna möta framtida arbetskraftsbehov och största möjligheten till att lyckas med detta är att vi får de anvisade invandrarna att välja att bo kvar på Gotland och att dessa kommer i arbete.

Personer med funktionsnedsättning

Antalet inskrivna arbetslösa med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga var 615 personer i april. För arbetsgivare som anställer inskrivna arbetslösa med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga kan Arbetsförmedlingen erbjuda olika typer av anställningsstöd för att öka möjligheterna för dessa personer att etablera sig på arbetsmarknaden.

Generellt sett så spelar arbetsmarknadspolitiska insatser ofta en avgörande roll för att hjälpa dessa personer in på arbetsmarknaden. Ett av flera verktyg som Arbetsförmedlingen förfogar över för att stötta de arbets sökande är olika typer av arbetsmarknadspolitiska program. Genom programdeltagandet behåller den arbets sökande anknytningen till arbetsmarknaden, vilket syftar till att minska risken för långvarig arbetslöshet och risk för utanförskap. De olika programmen ska även bidra till att de arbets sökande får de kunskaper som efterfrågas på arbetsmarknaden.

Utmaningar på länets arbetsmarknad

Prognosen lyfter länets situation och utveckling utifrån arbetslöshet och rekrytering. Fokus är primärt problemfokuserat för att uppmärksamma samhällets aktörer på de faktorer som försvarar matchningen mellan de lediga jobben och den kompetens arbetsgivarna söker.

- Det är bland barn, ungdomar och äldre som de största befolkningsökningarna äger rum. Det kommer att skapa många nya jobb framöver men också färre potentiella skattebetalare i arbetsför ålder, 16-64 år.
- Effekterna av generationsväxlingen påverkar länet i flera år framöver. Tillskottet av nyanlända kan skapa möjligheter att neutralisera en annars tilltagande brist på arbetskraft, om de nyanlända väljer att stanna kvar och bosätta sig i länet vill säga. I annat fall riskerar länet både ökad brist på arbetskraft och ett ökat skattetryck.
- Validering, utbildning, praktik och andra kompetenshöjande insatser är viktiga för allt större grupper av arbetslösa som har svårt att få arbete. Det gäller särskilt för de nyanlända som kommer från länder utanför Europa. Länet har en relativt hög andel av arbetslösa som har svårigheter att få arbete.

Bilagor

Bilaga 1. Metod och urval

Historia och syfte

Arbetsförmedlingen har gjort prognoser sedan 1960-talet. Den nuvarande metodiken infördes i mitten av 1990-talet. Samtidigt infördes ett enhetligt intervjuformulär. Sedan dess har intervjuformuläret utvecklats och antalet frågor har blivit fler.

Syftet med prognosarbetet är att ge Arbetsförmedlingen detaljerad kunskap om läget och framtidsutsikterna på arbetsmarknaden, vilket är viktigt för Arbetsförmedlingens arbete med vägledning. Prognosarbetet stödjer på så sätt Arbetsförmedlingens kärnuppgift som är att matcha arbetssökande mot arbetsgivarnas rekryteringsbehov. Det sammanställda materialet är också ett viktigt underlag för planeringen av verksamheten på såväl lokal som central nivå. Ytterligare ett viktigt syfte med Arbetsförmedlingens prognoser är att informera och påverka externa aktörer. Arbetsförmedlingen publicerar en nationell och 21 regionala prognoser två gånger per år, i juni och december.

Metod och undersökningens genomförande

Arbetsförmedlingens prognoser baseras på intervjuer med ett mycket stort antal privata och offentliga arbetsgivare. Intervjuerna görs av arbetsförmedlare och svaren inhämtas genom samtal med arbetsgivarna vid ett besök eller per telefon. Motivet till detta arbets sätt är att den ansvarige arbetsförmedlaren ska ha möjlighet att ställa följdfrågor, bland annat för att minska risken för missförstånd kring frågornas syfte och innehåll.

Frågorna handlar bland annat om arbetsgivarnas bedömningar om efterfrågan på varor och tjänster. Vidare ställs frågor om företagets kapacitetsutnyttjande, antal anställda, rekryteringsbehov, bristyrken samt löneutveckling. På motsvarande sätt får de offentliga arbetsgivarna frågor om utvecklingen för sin verksamhet samt om eventuell övertalighet. Uppgifterna inhämtas under sekretesskydd enligt SFS 2009:400 (Offentlighets- och sekretesslagen) 28 kap 12§. Arbetsgivarna har ingen juridiskt bindande skyldighet att delta i Arbetsförmedlingens undersökning.

Resultaten av intervjuundersökningen utgör den viktigaste källan till prognosbedömningarna. En analys och sannolikhetsbedömning av svaren görs dock även med hjälp av annan statistik och med hänsyn till andra faktorer som påverkar utvecklingen på arbetsmarknaden.

Urval och svarsfrekvenser

Basen för Arbetsförmedlingens prognoser är intervjuer med ett representativt urval av arbetsställen^[3] hämtade från Statistiska centralbyråns (SCB) företagsregister. Från och med 2013 avser urvalen arbetsställen med minst fem anställda. För arbetsställen med fler än

---

^[3] Med arbetsställe avses ett företags lokala arbetsplats.

100 anställda är undersökningen en totalundersökning. Urvalet är stratifierat utifrån näringsgren (enligt SNI 2007), arbetsställestorlek^[4] och region. Samma urval används normalt i ett år (två prognostillfällen) innan det byts ut mot ett nytt. Urvalet är anslutet till SCB:s Samu-system.

För att vara en urvalsundersökning är antalet intervjuade arbetsställen stort vilket gör att tillförlitligheten totalt sett bedöms som god. I den senaste undersökningen ingick 165 arbetsställen inom det privata näringslivet i Gotlands län och svarsfrekvensen blev 98,8 procent, landets högsta. Det sker även intervjuer med representanter för olika verksamhetsområden i landets samtliga kommuner och landsting samt med ett antal statliga arbetsgivare. I den senaste undersökningen ingick 17 offentliga arbetsgivare i urvalet i Gotlands län och svarsfrekvensen uppgick till 94,4 procent.

---

^[4] Urvalet är fördelat på följande storleksklasser: 5-9, 10-19, 20-49, 50-99 samt 100- anställda.

Bilaga 2. Definitioner

Arbetsförmedlingens efterfrågeindikator för näringslivet

Arbetsförmedlingens konjunkturindikator visar arbetsgivarnas bedömningar av hur efterfrågeläget kommer att utvecklas under de kommande 6 månaderna. Indikatorn bygger på underlag från Arbetsförmedlingens intervjuundersökning och presenteras för det privata näringslivet. Värdet 100 motsvarar det historiska genomsnittet, och indikerar därmed ett normalt förväntningsläge. Värden över 100 visar ett starkare förväntningsläge än normalt och värden över 110 ett mycket starkare förväntningsläge än normalt. På motsvarande sätt visar värden under 100 ett svagare förväntningsläge än normalt och värden under 90 ett mycket svagare förväntningsläge än normalt.

Nettotal

Nettotalen är ett mått på arbetsgivarnas förväntningsläge. Talen beräknas som den andel arbetsställen som bedömer att efterfrågan på deras varor och tjänster kommer att öka minus den andel arbetsställen som bedömer att efterfrågan kommer att minska.

Inskrivna arbetslösa

Inskrivna arbetslösa är summan av öppet arbetslösa och deltagare i program med aktivitetsstöd. Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik tillhör inte Sveriges officiella statistik. Den officiella arbetslöshetsstatistiken redovisas av Statistiska centralbyrån (SCB) i deras Arbetskraftsundersökning (AKU).

Registerbaserad arbetskraft

Den registerbaserade arbetskraften utgörs av:

1. Den förvärvsarbetande nattbefolkningen (enligt SCB:s Registerbaserade arbetsmarknadsstatistik, RAMS).
2. Öppet arbetslösa (inskrivna på Arbetsförmedlingen).
3. Personer i program med aktivitetsstöd (inskrivna på Arbetsförmedlingen).

Den registerbaserade arbetskraften används för att redovisa andelen arbetslösa i Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik. Samtliga uppgifter avser åldersgruppen 16-64 år.

Arbetsmarknadsutsikterna för Gotlands län är en del av Arbetsförmedlingens prognosarbete. På vår webbplats www.arbetsformedlingen.se/prognoser hittar du arbetsmarknadsutsikter för alla län samt för landet som helhet.

Om du är intresserad av mer information om framtidsutsikterna för ett speciellt yrke rekommenderar vi vår webbaserade vägledningstjänst *Yrkeskompassen*, som uppdateras två gånger per år. Se www.arbetsformedlingen.se/yrkeskompassen. Här beskrivs jobbmöjligheterna under det närmaste året för nära 200 yrken. Dessa täcker tillsammans 80 procent av arbetsmarknaden. För drygt hälften av yrkena bedöms även jobbmöjligheterna under de närmaste fem och tio åren. I rapporten *Var finns jobben?* presenteras en sammanfattning av yrkesprognoserna per yrkesområde på riksnivå. I publikationen *Jobbmöjligheter i Gotlands län* beskrivs möjligheterna att få jobb det närmaste året för ett stort antal av de yrken som finns på länets arbetsmarknad.

Prognosmaterialet är fritt att användas och får citeras med källhänvisning.

Nästa arbetsmarknadsprognos presenteras i december 2017.

Fakta om prognosen

Arbetsmarknadsutsikterna för Gotlands län är en del av Arbetsförmedlingens prognosarbete.

På vår webbplats arbetsformedlingen.se/prognoser kan du läsa mer om vårt prognosarbete. Där hittar du även arbetsmarknadsutsikter för alla län och för landet som helhet.

Om du är intresserad av mer information om framtidsutsikterna för ett speciellt yrke rekommenderar vi vår webbapplikation *Yrkeskompassen*. Se arbetsformedlingen.se/yrkeskompassen. Där beskriver vi jobbmöjligheterna det närmaste året för nära 200 yrken. Dessa yrken täcker tillsammans cirka 80 procent av arbetsmarknaden. För drygt hälften av yrkena bedöms även jobbmöjligheterna under de närmaste fem och tio åren.

I rapporten *Var finns jobben?* presenteras en sammanfattning av yrkesprognoserna per yrkesområde på riksnivå. I broschyren *Jobbmöjligheter*, som publiceras länsvis, presenteras yrkesprognoser på regional nivå.

Nästa arbetsmarknadsprognos presenterar vi i december 2017.